

KARUSELLIN PÄIVÄKODIN

VUOSISUUNNITELMA

toimikausi 2020-2021

Oikeudenmukaisuus

Turvallisuus

Suvaitsevaisuus

Luottamus tulevaisuuteen

Perustehtävä ja arvot

Kajaani luo asukkaille, yrityksille ja yhteisöille hyvinvointia, turvallisuutta, sujuvaa arkea sekä menestymisen edellytyksiä.

Arvojamme ovat oikeudenmukaisuus, suvaitsevaisuus, turvallisuus, luottamus tulevaisuuteen.

Arvot toimintatapoina

Edistämme hyvinvointia tekemällä päätöksiä oikeudenmukaisesti.

Toimimme avoimesti ja läpinäkyvästi.

Kunnioitamme ja edistämme yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Arvostamme yksilöllisyyttä ja koemme erilaisuuden voimavarana.

Suhtaudumme toisiimme ennakkoluulottomasti ja arvostaen.

Panostamme turvalliseen ja terveelliseen ympäristöön.

Haluamme tehdä jokaisesta päivästä turvallisen.

Tahdomme mahdollistaa sujuvan arjen.

Edistämme kaupungin elinvoimaa myös tulevaisuudessa.

Sisällys

KAJAANIN KAUPUNGIN TAVOITTEET- 4 kasvuteemaa	4
Hyvää elämää älykkäässä kaupungissa.....	4
Resurssiviisautta luontokaupungissa	4
Tulevaisuus nuorissa	5
Osajista elinvoimaa	5
MONITAHOARVIOSTA NOUSSEET VAHVUUDET JA KEHITTÄMISKOHTEET	7
PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYS	9
Varhaiskasvatuksen arvoperusta	12
TIIMISOPIMUS.....	14
Leikki	15
Ajattelu ja oppiminen (2.7)	17
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (2.7).....	18
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (2.7).....	19
Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (2.7)	20
Osallistuminen ja vaikuttaminen (2.7)	21
Kielten rikas maailma (4.5).....	22
Ilmaisun monet muodot (4.5)	23
Minä ja meidän yhteisömme (4.5)	24
Tutkin ja toimin ympäristössäni (4.5).....	25
Kasvan, liikun ja kehityn (4.5).....	26
Eri kieli- ja kulttuuriryhmien varhaiskasvatuksen toteuttamista (4.7).....	27
Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen (7.1)	28

KAJAANIN KAUPUNGIN TAVOITTEET- 4 kasvuteemaa

Hyvää elämää älykkäässä kaupungissa

- Tuotetaan laadukasta varhaiskasvatuspalvelua, johon lapset ja perheet ovat tyytyväisiä
- Painopistealueena on lasten osallisuus
- Huoltajien osallisuuden lisääminen
- Asiakastyytyväisyyskyselyt tehdään säännöllisesti. Tulokset julkistetaan perheille ja niiden perusteella varhaiskasvatusta kehitetään jatkuvasti
- Yhteistyön lisääminen eri tahojen kanssa (mm. vanhempainoimikunnat, yhdistykset, kulttuuritoimijat, urheiluseurat, laitokset)

Näin toimimme:

- Ollaan ajan hermoilla mukana, maailma muuttuu koko ajan
- Vanhempainyhdistyksen toiminta
- Erilaiset tapahtumat perheille
- Palautelaatikat
- Otetaan huomioon lapsen mielenkiinnon kohteet

Resurssiviisautta luontokaupungissa

- Luonto on yksi varhaiskasvatuksen oppimisympäristö
- Varhaiskasvatuksen hankinnoissa huomioidaan vastuullisuus, kestävyys ja kierrättäminen
- Jätteitä lajitellaan varhaiskasvatuksessa päivittäin yhdessä lasten kanssa
- Varhaiskasvatuksen juhlissa suositaan aineettomia lahjoja ja ohjelmaa

Näin toimimme:

- Näytelmät ja kulttuuritapahtumat
- Retket, lähiympäristön hyödyntäminen
- Lähiympäristön siistinä pitäminen, jätteiden lajittelu

Tulevaisuus nuorissa

- Varhaiskasvatuksessa jokainen lapsi ja perhe tulee yksilöllisesti huomioiduksi
- Varhaiskasvatuksessa lapsen tunne- ja vuorovaikutustaitoja vahvistetaan
- Lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi jokaisena varhaiskasvatuspäivänä
- Otamme opiskelijoita ja harjoittelijoita varhaiskasvatukseen ja panostamme heidän ohjaamiseen
- Lapsen vahvuudet huomioidaan varhaiskasvatuksessa ja ne ovat toiminnan perusta
- Perheiden hyvinvoinnin tukeminen

Näin toimimme:

- **Otamme opiskelijoita/tettiläisiä/harjoittelijoita ja perehdytämme heidät hyvin työhön**
- **Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan kulttuuritarjontaan**
- **Kehutaan lapsia ja tuodaan ikävät asiat esille positiivisuuden kautta**
- **Tarjotaan lapsille mukava ja turvallinen hoitopäivä**

Osaajista elinvoimaa

- Sitoudumme ottamaan työharjoitteluun opiskelijoita, TET-harjoittelijota ja maahanmuuttajia
- Rekrytointia tehdään näkyväksi, esimerkiksi yksiköiden some-kanavia hyödyntäen
- Varhaiskasvatuksessa järjestetään säännöllisesti ajantasaisia koulutuksia
- Henkilöstön osaamista hyödynnetään tehokkaasti
- Some-kanavia ja kotisivuja hyödynnetään varhaiskasvatuksen näkyvyyden lisäämisessä

Näin toimimme:

- **Tabletit käytössä jokaisessa ryhmässä**
- **TVT osaamisen levittäminen työyhteisön sisällä**
- **Tarjotaan tietoa lapsiperheiden palveluista**
- **Otamme huomioon toisemme ja kunnioitamme toisiamme työyhteisössämme**
- **Avoimuus, rakentavat keskustelut ristiriitatilanteissa**

MONITAHOARVIOSTA NOUSSEET VAHVUUDET JA KEHITTÄMISKOHTEET

Yksikkömme vahvuudet
<ul style="list-style-type: none"> - Kodinomaisuus - Henkilökunta joustaa ja venyy - Iloisuus ja huumori - Henkilökunnan eri ikäisyys - Hyvä piha-alue - Rauhallinen ja tilava kasvuympäristö, tukee lasta - Henkilökunnalla korkea ja hyvä työmoraali - Yhteistyö vanhempien kanssa
Näin toimimme + tarkennus tiimiin:
Arviointi

Yksikkömme kehittämiskohteet
<p>Työyhteisön ilmapiirin välittömyyden ja avoimuuden parantaminen sekä ristiriitatilanteiden ratkaiseminen riittävän ajoissa ja toista arvostavalla tavalla.</p>
Näin toimimme + tarkennus tiimiin:
<ul style="list-style-type: none"> - Suorat sanat kauniisti, rakentavasti ja rehellisesti - Rakentava palaute otetaan vastaan loukkaantumatta - Ongelmatilanteet tuodaan esille ja käsitellään heti - Positiivinen kannustus ja palaute

Arviointi

MONITAHOARVIOINNISTA NOUSSEET YHTEISET KEHITTÄMISKOHTEET

Huoltajien osallisuuden lisääminen
Näin toimimme + tarkennus tiimiin -päivittäisen tiedonkulun parantaminen vanhemmille -vanhempainryhmä -asiakasraatiin osallistuminen
Arviointi

Kiusaamisen ehkäiseminen + toiminnasta tiedottaminen huoltajille
Näin toimimme + tarkennus tiimiin -kiusaamisiin puututaan heti ja järjestelmällisesti -selvitetään tilanne kaikkia osapuolia kuunnellen -pyritään vaikuttamaan lasten välisiin suhteisiin esim. leikkiryhmiä muodostamalla -henkilökunta ei leimaa ketään lasta syylliseksi pelkän ennako-oletuksen varassa -kiusaamistilanteista kerrotaan lapsen vanhemmille -työntekijöiden ei pidä hyväksyä minkäänlaista itseensä kohdistuvaa kiusaamista
Arviointi

PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYS

Varhaiskasvatuksen arvoperusta

Lapsuuden itseisarvo
Miten arvo näkyy toiminnassaame: <ul style="list-style-type: none"> - Jokainen lapsi on arvokas omana itsenään - Kaikkia lapsia kohdellaan kunnioittaen ja tasa-arvoisesti

Ihmisenä kasvaminen
Miten arvo näkyy toiminnassaame: <ul style="list-style-type: none"> - Kerrotaan mikä on oikein ja väärin - Yhteiset säännöt yhdessä lasten kanssa miettien - Autetaan ja tuetaan kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa - Kiusaamiseen puututaan heti - Nähdään jokaisessa lapsessa vahvuudet

Lapsen oikeudet
Miten arvo näkyy toiminnassaame: <ul style="list-style-type: none"> - Jokainen lapsi tulisi kohdatuksi päivän aikana ja saisi ilmaista omilla keinoilla itseään - Keskitytään myönteisen palautteen antamiseen - Huomioidaan, ettei kukaan lapsi ole tahtomattaan yksin

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus
Miten arvo näkyy toiminnassaame: <ul style="list-style-type: none"> - Lapsia kohdellaan tasavertaisesti huolimatta perhetaustastaan tai sukupuolesta - Muistamme ammatillisuuden joka tilanteessa - Tuetaan suomalaista kulttuuriperinnettä: juhlat, laulut, lorut, askartelut - Tuetaan tarvittaessa myös muutakin kulttuuriperinnettä

Perheiden monimuotoisuus
<ul style="list-style-type: none"> - Miten arvo näkyy toiminnassaame: Kunnioitamme ja hyväksymme erilaiset perheet

- Tuetaan perheitä haasteissa, ohjataan tarvittaessa tukimuotojen pariin

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Miten arvo näkyy toiminnassa:

- Ohjaus ja kannustus liikkumiseen , ulkoiluun, luonnon arvostamiseen
- Ruoan arvostaminen, terveelliseen ruokavalioon ohjaaminen
- Aikuinen näkee lapsen tarpeet
- Tunnetaitojen sanoittaminen

TIIMISOPIMUS

TIIMIN NIMI:

TIIMIN JÄSENET:

TIIMIN VETÄJÄ:

TIIMIN JÄSENTEN VASTUUALUEET:

TIIMIN KÄYTÄNTEET, SOPIMUKSET JA YHTEISET PELISÄÄNNÖT:

TIIMIN KEHITTÄMISKOHTEET

Kehittämiskohde 1 + arviointi
Kehittämiskohde 2 + arviointi
Kehittämiskohde 3 + arviointi

MITEN TIIMISSÄ HUOLEHDITAAN JA YLLÄPIDETÄÄN TYÖHYVINVOINTIA

--

Leikki

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin. (4.4)

<p>Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:</p>	<p>Aikaa ja rauhaa täytyy olla leikille</p> <ul style="list-style-type: none"> -Aikuinen kehittää leikkiä leikissä mukana olemalla tai epäsuorasti ympäristöön, välineisiin ym. vaikuttamalla -Ajanmukaiset, turvalliset lelut -Pieniä leikkejä voisi jättää paikoilleen, jotta voi myöhemmin jatkaa (myös ulkona) -Leikki on yhtä arvokasta sisällä ja ulkona -Toisten leikin kunnioittaminen -Lasten osallistuminen lelujen valintaan ja leikkiympäristön järjestämiseen -Kun leikki loppuu tai vaihtuu toiseen, lelut täytyy kerätä -Lelupäivä säännöllisesti
<p>Tavoitteiden tarkennus tiimiin:</p>	
<p>Arviointisuunnitelma ja arviointi:</p>	<p>Tiimipalaverissa, tiimin kanssa jatkuva arviointi</p> <ul style="list-style-type: none"> -Vuosisuunnitelman arviointi

Ajattelu ja oppiminen (2.7)

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyyteen ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omiin kykyihinsä.

Paikallisesti päätetyt asiat:

Varhaiskasvatuksen perusta on yhdessä tekeminen vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisen kanssa. Aikuisen on tärkeää olla läsnä lasten toiminnassa jatkuvasti, jolloin aikuinen voi osaltaan mahdollistaa lapsen ajattelun ja oppimisen kehittymisen.

<p>Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Kannustetaan ajattelemaan ja keksimään itse, kysellään ja pohditaan yhdessä (ongelmanratkaisutaidot) -Etsitään yhdessä tietoa, opitaan samalla tiedon etsimistä (tvt, kirjallisuus) -Rikastetaan lasten leikkiä ja panostetaan leikkiympäristöön -Liikutaan erilaisissa luonto- ja kaupunkiympäristöissä, sanoitetaan arkea ja kiinnitetään huomiota ympäristöön -Kuunnellaan lapsia -Kehutaan lapsia, lasten vahvuudet osaksi toimintaa
<p>Tavoitteiden tarkennus tiimiin:</p>	
<p>Arviointisuunnitelma ja arviointi:</p>	<ul style="list-style-type: none"> Oppimisen pedagoginen dokumentointi -Sadutus ym. pedagogisen dokumentoinnin arviointi tiimeissä -VASU –keskustelut syksyllä ja keväällä

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (2.7)

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisu-taitojaan.

Paikallisesti päätetyt asiat

Varhaiskasvatuksessa luodaan myönteisiä ihmissuhteita, harjoitellaan tunnetaitoja sekä erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista. Aikuinen tiedostaa oman roolinsa ja ammatillisuutensa vuorovaikutustaitojen mallintajana ja toimii sen mukaisesti. Jokainen lapsi ja aikuinen on arvokas ja häntä kohdellaan sen mukaisesti.

<p>Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:</p>	<p>Aikuinen on malli lapselle kuinka toisia kohdellaan</p> <ul style="list-style-type: none"> -Harjoitellaan/opetellaan toisen huomioonottamista vuorovaikutuksessa -Aikuinen sanoittaa lapsen tunnetiloja -ohjataan lasia hyviin käytöstapoihin, toisten kunnioittamiseen ja anteeksi pyytämiseen ja -antamiseen -Laulut, leikit, sadut -Kuunnellaan lasta ja toteutetaan heidän toiveita -Ollaan läsnä lapsille, pelataan pelejä ja tuetaan taitoja tekemällä yhdessä
<p>Tavoitteiden tarkennus tiimiin:</p>	
<p>Arviointisuunnitelma ja arviointi:</p>	<p>Tiimipalaverissa käydään läpi tilanteita ja ajankohtaisia haasteita</p> <ul style="list-style-type: none"> -Päivittäinen oman työn reflektointi

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (2.7)

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävästä elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvittaessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä, ku-ten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Paikallisesti päätetyt asiat:

Lapsille tarjotaan tekemisen ja osallistumisen mahdollisuuksia yhteisiin arjen työtehtäviin, esi-merkiksi pöytien pyyhkimiseen, vaatteiden viikkaamiseen tai vastaaviin päivittäisiin tekemisiin. Lasten kanssa harjoitellaan tunnetaitoja lasten tarpeet ja kehitystaso huomioiden. Materiaalina voidaan käyttää mm. Pienin Askelin –opetusohjelmaa. Jokaisessa ryhmässä huolehditaan kehotunnekasvatuksesta ja turvataitojen opettelusta arjen eri tilanteissa. Aikuinen valvoo, ohjaa ja auttaa lapsia wc-käyntien yhteydessä. Lapsia ohjataan pesemään ja kuivaamaan kätensä jokaisen wc-käynnin jälkeen. Aikuinen huolehtii, että lapset pesevät käten-sä tullessaan hoitopaikkaan, wc:ssä käynnin jälkeen, vaipanvaihdon jälkeen ja ennen ruokailuja.

<p>Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Kannustetaan ja tuetaan lasta toimimaan ikätason mukaisesti perustoimissa -Jokaisella lapsella on oikeus nukkua päiväunet, taataan rauha -Harjoitellaan liikenteessä ja luonnossa liikkumista (turvallisuus, säännöt) -Autetaan lapsia itseilmaisussa ja tunteiden säätelyssä -Turvataan ja taataan lasten koskemattomuus, turvataidot -Mahdollistetaan lasten riittävä liikkuminen
<p>Ilo kasvaa liikkuen – ohjelman seuraava askel</p>	<p>Lisätään sisäliikuntaa esim. salin käyttöä tehostamalla ja käytävä-tiloja hyödyntämällä.</p>
<p>Tavoitteiden tarkennus tiimiin:</p>	

Arviointisuunnitelma ja arviointi:	Päivittäinen arviointi ja tiimipalaverissa käydään läpi tilanteita ja toimintatapoja -Ilo kasvaa liikkuen –ohjelman kautta arvioidaan säännöllisesti lasten liikkumista päiväkodissa
------------------------------------	---

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (2.7)

Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja ja sekä lukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.

Paikallisesti päätetyt asiat:

Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:	<ul style="list-style-type: none"> -iPadiit käytössä päiväkodissa päivittäin, hyödynnetään kuvia lasten ja vanhempien kanssa -Päivittäin luetaan kirjoja, lorutellaan, kuvakirjat, musiikki, lasten kanssa keskustellaan ja rupatellaan -Arkea kuvataan ja videoidaan, myös lapset -Dokumentoidaan lasten piirustuksia ja maalauksia, keskustellaan lasten kanssa -Samanlaiset oiminnanohjauskuvat joka ryhmään -Näytelmät, draama -Kirjastoauton hyödyntäminen
---	--

Tavoitteiden tarkennus tiimiin:	
Arviointisuunnitelma ja arviointi:	Katsellaan kuvia ja videoita myös lasten kanssa, keskustellaan ja arvioidaan myös niiden pohjalta

Lasten kanssa huomioidaan, tutkitaan ja keskustellaan päivittäisessä toiminnassa ympärillä olevista erimuotoisista teksteistä, esim. liikennemerkkit, kuvat, numerot, logot, mainokset jne. On tärkeää tiedostaa, että media ja sen merkitys ovat lisääntyneet ihmisten arjessa ja mediakasvatuksella on tärkeä rooli lasten mediataitojen tukemisessa. Aikuisen on tärkeää olla läsnä ja tietoinen, mitä lapsi tekee tieto- ja viestintäteknisillä välineillä. Lapselle opetetaan että aina on tärkeää kertoa aikuiselle, jos hän näkee tai kuulee sellaista sisältöä, joka pelottaa, ahdistaa tai tekee lapselle pahan mielen.

Osallistuminen ja vaikuttaminen (2.7)

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tu-leminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyä, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Paikallisesti päätetyt asiat:

Lapsi on aktiivinen ja vastuullinen toimija, jonka mielipiteet, toiveet ja tarpeet huomioidaan toiminnan suunnittelussa. Kaikilla lapsilla tulee olla mahdollisuus osallisuuteen ja vaikuttamiseen iästä, kehitystasosta ja taidoista riippumatta. On tärkeä huomioida, että osallisuus on kaikkien lasten, ei vain puhuvien, oikeus. Aikuisen on tärkeää huomioida ja varmistaa se, että kaikkien lasten mielipide tulee kuulluksi. Aikuinen on aktiivinen ja aloitteellinen vuorovaikutussuhteessa lapseen.

Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:	<ul style="list-style-type: none"> -Hyvän huomenen toivottaminen jokaiselle lapselle vastaanottotilanteessa -Kuunnellaan lapsen ajatuksia pitkin päivää -Aikuinen on esimerkinä, ja ohjaa lasta jos lapsi ei itse keksi tekemistä -Kyselyitä lapsilta (esimerkiksi mielipiteitä/toiveita toiminnan suhteen) -Lapsi saa itse valita mitä tekee ja leikkii mahdollisuuksien mukaan -Lasten havainnointi arjessa ja yhteistyö vanhempien kanssa (mistä lapsi tykkää, mitä haluaisi)
---	--

	tehdä päiväkodissa)
Tavoitteiden tarkennus tiimiin:	
Arviointisuunnitelma ja arviointi:	-Lapsen kanssa keskustelemalla saa selville paljon mitä mieltä hän on asioista -VASU –keskustelu syksyllä ja keväällä

Kielten rikas maailma (4.5)

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.7). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista pa-lautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Paikallisesti päätetyt asiat:

Kieleen tutustuminen tapahtuu varhaiskasvatuksessa arjen kaikissa vuorovaikutustilanteissa työntekijöiden ja toisten lasten kanssa. Kielen oppimisen tukena käytetään mm. monipuolisesti kuvia ja tarvittaessa esimerkiksi tukiviittomia.

<p>Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Lukeminen, saduttaminen, kuvat ja kuunteleminen -Kirjastoautolla ja kirjastossa käynti -Höpöttäminen, hassuttelu ja ihmettely -Arjen tilanteiden sanoittaminen -Rohkaistaan lasta vuorovaikutukseen aikuisten ja lasten kanssa -Musiikki -Loruttelu, lorupussi -Kannustamme vanhempia lukemaan ja puhumaan lasten kanssa kotona, olemaan läsnä -Vinkit vanhemmille ajankohtaisesta ja lasta kiinnostavasta lastenkulttuurista
<p>Tavoitteiden tarkennus tiimiin:</p>	
<p>Arviointisuunnitelma ja arviointi:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Keskustellaan tiimissä, havainnoidaan lapsia -kettu- ja lumiukko-testit -VASU –keskustelut syksyllä ja keväällä

Ilmaisun monet muodot (4.5)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Paikallisesti päätetyt asiat:

Varhaiskasvatuksen toiminnassa tarjotaan päivittäin lapsille omaehtoista tai ohjattua toimintaa ilmaisun parissa. Varhaiskasvatuksen toiminnassa on tilaa lapsista lähtöisin olevalle luovuudelle ja kekseliäisyydelle. Lasten kiinnostuksen kohteet ja ajan-

kohtaiset aiheet huomioidaan työtapojen valinnassa. Varhaiskasvatuksen työntekijät keskustelevat lasten kanssa ja havainnoivat lasten toimintaa lapsilähtöisten ideoiden toteutumisen mahdollistamiseksi.

Varhaiskasvatuksen arjessa mahdollistetaan lapsille omaehtoinen kulttuurin tuottaminen sekä luodaan tilaisuuksia päästä esiintymään toisille lapsille ja aikuisille. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan esiintymisen erilaiset tavat ja toimintamallit, esimerkiksi esitys voi olla ennalta nauhoitettu, animaatio jne.

Lapsilla tulee olla tieto varhaiskasvatuksen tarjoamista mahdollisuuksista. Kaikkien välineiden ei tarvitse olla esillä, mutta lapsilla on oltava tieto esimerkiksi kuvien kautta siitä, mitä he voivat käyttää.

<p>Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Säännölliset laulutuki (myös talon yhteiset) -Kierrätys- sekä luonnonmateriaalien luova hyödyntäminen -Joulujuhla, kevätjuhla, vappunaamaiset -Satuhetket pienryhmissä -Roolivaatteet lasten vapaassa käytössä -Lasten toiveesta luovaa ja vapaata liikkumista musiikin tahtiin, omia esityksiä -Yhteistyö seurakunnan kanssa -Mahdollistetaan ja arvostetaan lapsen oma ilmaisu
<p>Tavoitteiden tarkennus tiimiin:</p>	
<p>Arviointisuunnitelma ja arviointi:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Keväällä suunnittelulauantaina arvioidaan kulunutta toimikautta -Tiimipalavereissa tiimien oma arviointi

Minä ja meidän yhteisömme (4.5)

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7).

Paikallisesti päätetyt asiat:

Varhaiskasvatuksen lapsiryhmien säännöt luodaan yhdessä lasten kanssa ja laitetaan lasten nähtäville kuvilla tai muutoin lapsille sopivalla tavalla havainnollistettuina. Säännöistä ja niiden perusteluista tulee aidosti keskustella lasten kanssa.

Kajaanin varhaiskasvatuksessa on laadittu katsomuskasvatukseen yhteiset ohjeet, jotka löytyvät Intrasta (Sivistys-> Varhaiskasvatus-> Ohjeet) ja pdf-lomakkeista.

<p>Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Tarjotaan lapselle kokemuksia ja elämyksiä päiväkodin ulkopuolelta (retket, konsertit, tapahtumat, vierailut esim. seurakunta, vanhainkoti) -Pidetään yllä yhteistyötä koulun kanssa ja Nakertajan päiväkodin kanssa -Järjestetään juhlia ja tapahtumia, joihin vanhemmat osallistuvat (Lapset mukana toiminnan suunnittelussa) -Kulttuurikohdevierailut, kirjastoauto -Ympäröivään luontoon tutustuminen -Yhteiset ulkosäännöt, otetaan myös lasten mielipiteet huomioon
<p>Tavoitteiden tarkennus tiimiin:</p>	
<p>Arviointisuunnitelma ja arviointi:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Kauden lopussa arvioidaan tavoitteiden täyttymistä/kauden toimintaa -Tiimeissä puolivuositain arviointi

Tutkin ja toimin ympäristössäni (4.5)

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä vahvistaa myön-teistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös ympäristökasvatusta ja teknologiakasvatusta. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Paikallisesti päätetyt asiat:

Varhaiskasvatuksen toiminnassa huomioidaan kestävän kehityksen näkökulma. Hankinnat tehdään harkiten ja suositaan välineitä, jotka ovat kestäviä ja tarvittaessa korjattavia. Askarteluissa hyödynnetään kierrätys- ja luonnonmateriaalia.

Lapsia ohjataan käyttämään vettä ja sähköä tuhlaamista välttäen. Lasten kanssa harjoitellaan ja opetellaan ruuan arvostamista. Yhdessä voidaan esimerkiksi seurata ruuan hävikkiä. Opetellaan ruuan annostelua: ”minkä verran jaksan syödä?”.

Merkkipäiviä juhlistettaessa suositaan aineettomia lahjoja. Varhaiskasvatuksessa erilaisissa juhlissa suositaan erilaisia leikkejä ja muuta toimintaa herkkujen sijaan.

Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lasten kanssa kierrättämistä päivittäisessä toiminnassa. Ryhmissä lajitellaan jätteet kierrätysastioihin yhdessä lasten kanssa.

<p>Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Kannustetaan lapsia tutkimaan, varataan aikaa tutkimiselle -Tartumme lapsia kiinnostaviin aiheisiin -Ihmetellään yhdessä lasten kanssa ihmeitä ja asioita, kaikkia aisteja hyödyntäen -Luonnonmateriaalien ja erilaisten laitteiden tutkiminen -Lähiympäristön ja pihan tutkiminen, luonnonilmiöt, vuodenajat yms. arjen asiat -Opetamme lapsille kestävän kehityksen taitoja -Syntymäpäiväjuhlia juhlitaan aineettomasti
<p>Tavoitteiden tarkennus tiimiin:</p>	
<p>Arviointisuunnitelma ja arviointi:</p>	<p>Pedagogisen dokumentoinnin kautta keväällä +jatkuva arviointi tiimeissä</p>

Kasvan, liikun ja kehityn (4.5)

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Paikallisesti päätetyt asiat:

Varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä lapsille tarjotaan ravintosuositusten mukaisia aterioita. Varhaiskasvatuksessa tarjottavien aterioiden myötä lapset tutustuvat suomalaiseen ja kainuulaiseen ruokakulttuuriin. Varhaiskasvatuksessa tarjottavien aterioiden myötä lapset tutustuvat suomalaiseen ruokakulttuuriin, ruokailutapoihin ja erilaisiin ruokiin. Varhaiskasvatuksessa kannustetaan lapsia terveellisiin ruokailutottumuksiin. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan valtakunnalliset ravitsemussuositukset.

Kajaanin LiikuntaVasu toimii lasten liikkumista ohjaavana suunnitelmana, joka löytyy Kajaanin kaupungin intrasta (Varhaiskasvatus-> lomakkeet -> liikunta) ja pdf-lomakkeista.

Kajaanin varhaiskasvatus on mukana valtakunnallisessa lasten liikkumis- ja hyvinvointiohjelmassa Ilo kasvaa liikkuen. Varhaiskasvatustyöskyt toteuttavat ohjelmaa omien kehittämiskohteidensa kautta ja Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa pyritään siihen, että lapsi liikkuu varhaiskasvatuspäivän aikana kaksi tuntia.

Kaikissa päiväkodeissa toimii nimetyt liikuntavastaavat, joiden tehtävänä on yhdessä muun varhaiskasvatustyöskytön henkilöstön kanssa edistää ja koordinoita varhaiskasvatuksessa olevien lasten liikkumista.

Lasten motorista kehitystä havainnoidaan päiväkodeissa motorisen kehityksen havainnointilomakkeen avulla. Lasten motoriiniseen kehitykseen liittyvä havainnointilomake täytetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä vuosittain.

<p>Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Opetellaan syömään/maistamaan erilaisia ruokia -Liikuntapäivät, muu ulkoilu sisällä ja ulkona, luonnossa -Päiväkodin liikuntatapahtumat (esim. perheliikuntatapahtumat) -Lapsen havainnointi arjessa, niiden kirjaaminen ylös -Ilo kasvaa liikkuen ohjelmaan uusi tavoite 2019-2020 -Liikuntavälineitä lasten vapaassa käytössä ryhmissä -liikutaan lasten kanssa päiväkodin ympäristössä säännöllisesti -hienomotoristen taitojen kehittäminen
<p>Tavoitteiden tarkennus tiimiin:</p>	
<p>Arviointisuunnitelma ja arviointi:</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Tiimissä ja tiimipalavereissa arviointi -Dokumentointi (havainnointikaavakkeet, iPad)

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien varhaiskasvatuksen toteuttamista (4.7)

(täytetään tarvittaessa)

Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus. Osallistuminen varhaiskasvatukseen tukee eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten mahdollisuutta oppia suomea toisena kielenä luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa, pienryhmä-

toiminnassa ja yksilöopetuksena. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään Kajaanin kaupungin varhaiskasvatuksen kotouttamisohjelmaan ja intraan koottuja maahanmuuttajatyössä käytössä olevia toimintamalleja ja materiaaleja.

Jokaisessa päiväkodissa on nimetty maahanmuuttajatyön yhteyshenkilö, joka huolehtii osaltaan yksikkönsä tiedottamisesta maahanmuuttajatyöhön liittyvissä asioissa. Yksikköjen yhteyshenkilöt perehdyttävät, ohjaavat ja neuvovat uutta henkilöstöä niissä ryhmissä, joissa on eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia. He ohjeistavat tulkausten tilaamisen ja toteuttamisen. Yhteyshenkilöt neuvovat mistä materiaalit ja tieto löytyvät. He osallistuvat yhteyshenkilötapaamisiin ja kehittävät sekä jakavat hyviä käytäntöjä.

<p>Näin toimimme ja näin osallisuus näkyy:</p>	
<p>Tavoitteiden tarkennus tiimiin:</p>	
<p>Arviointisuunnitelma ja arviointi:</p>	

Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen (7.1)

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ym-

märrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. (4.2)

Paikallisesti päätetyt asiat:

Jokainen varhaiskasvatusyksikkö laatii varhaiskasvatussuunnitelmaan pohjautuvan vuosisuunnitelman toiminnalleen ja yksikkökohtaisesta vuosisuunnitelmasta tehdään tarkennuksia tiimin tasolle. Vuosisuunnitelmat ja niiden toteutuminen arvioidaan toimintakauden päätteeksi. Yksikkökohtainen vuosisuunnitelma julkaistaan päiväkodin nettisivuilla. Huoltajilla on oikeus nähdä yksikkökohtainen vuosisuunnitelma halutessaan myös päiväkodilla.

Jokaisessa tiimissä toteutetaan säännöllistä ja jatkuvaa itsearviointia. Arvioinnin ja kehittämisen tukena käytetään pedagogista dokumentointia. Tiimipalavereiden aiheena on tärkeää olla tiimissä toteutettavan pedagogiikan arviointi ja kehittäminen

Arvioinnista nousevat kehittämisen tavoitteet ja suunnitelma sen toteuttamiseksi:	<p>-Monitahoarviointi kevät 2018</p> <p>-Lapsen vasu, päiväkodin vuosisuunnitelma, tiimisopimukset</p> <p>-Vanhempien palaute</p> <p>-Lapsen mielipiteet huomioon arjen havainnoinnilla, dokumentoinnilla, aikuisen läsnäololla</p>
Tavoitteiden tarkennus tiimiin:	
Toteutuneen suunnitelman arviointi:	-Arviointi keväällä 2020